

Nederland moet en zal van het gas af ook al wil de burger dat niet

Posted on 12 juni 2024 by Theo Jongedijk

Gemeenten in ons land krijgen vanaf 1 januari komend jaar met de Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie (Wgiw), kortweg Instrumentenwet, het recht om wijken aan te wijzen die definitief van het gas af moeten. De Tweede Kamer heeft daarmee ingestemd.

De burger die om welke reden dan ook niet van het gas af wil, staat door de besluitvorming rond deze utopische wet machteloos. Het gasnet instandhouden voor 'enkele bewoners' hoeft vanaf 2025 niet meer. Gemeenten krijgen daarmee voor het eerst een keihard machtsinstrument in handen om tegenwerkende burgers stevig in de houdgreep te nemen. Huiseigenaren die feitelijk niets anders wensen dan een eigen inbreng bij de keuze van hun energiebehoefte hebben straks het nakijken.

Financiële strop

De Instrumentenwet biedt wel een doekje voor het bloeden. Gemeenten moeten

eerst met een uitgewerkt plan komen waarna een termijn van acht jaar ingaat alvorens het gas in de wijk kan worden afgesloten.

Als de gemiddelde levensduur van een cv-ketel twaalf tot vijftien jaar bedraagt, zullen alleen hierdoor al veel huiseigenaren een financiële strop lijden die de draagkracht van de nieuwe wet geen goed zal doen.

De in politiek en media veelvuldig gebruikte aanduiding 'enkele bewoners' als tegenstander klinkt alsof de gemiddelde Nederlander met smart zit te wachten op het moment dat zijn of haar wijk wordt aangewezen om van het gas af te gaan. Niets is minder waar.

Tegenvallende resultaten van het proeftuinenprogramma Aardgasvrije Wijken zijn daar een niet mis te verstane indicatie voor. De gemiddeld met 150 miljoen subsidie ondersteunde buurten lopen niet bepaald over van enthousiasme. In de media verschenen de afgelopen jaren bepaald geen hallelujaverhalen uit deze zogeheten proeftuinen.

Hoger kostenplaatje

Het *Algemeen Dagblad* deed onder de veelzeggende kop 'Kloosterveen in opstand' verslag over de geladen stemming in deze wijk van Assen: 'Kloosterveen is woest.' Zo'n 90 procent van de bewoners sprak zich uit tegen aanwijzing als gasvrije wijk. Niemand geloofde de berekening van de gemeente Assen dat de klus per woning voor 5.000 tot 15.000 euro zou kunnen worden geklaard. Ook de vereniging Eigen Huis kwam met een hoger kostenplaatje.

Een in allerijl opgerichte bewonerswerkgroep bevindt zich thans in slaapstand als gevolg van wisseling van wethouders. Waar de portefeuillehouder van GroenLinks eerst onverholen aanstuurde op dwang, valt er met de VVD-opvolger te overleggen.

Wat betekent 'betaalbaarheid'?

Cruciaal wordt de komende tijd wat de in Den Haag aangenomen Instrumentenwet gaat doen met het broze onderlinge vertrouwen in Kloosterveen dat model kan staan voor de verhoudingen in andere plaatsen. Feit is immers dat van de ongeveer acht miljoen huizen in ons land nog altijd zo'n 90 procent is aangesloten op het gasnet. Signalen dat de bewoners daarvan in de startblokken staan om ruimhartig

te investeren in een ander energiesysteem zijn er niet. Zelfs met subsidie in het vooruitzicht niet.

De Tweede Kamer stemde ook in met het voorstel om huiseigenaren die van het gas af moeten – hier komt dwang wederom om de hoek kijken – beter te beschermen tegen de kosten. Wat het woord 'betaalbaarheid' in deze in de praktijk waard zal blijken te zijn, moet worden afgewacht.

Spelregels kunnen zomaar veranderen

Het demissionaire kabinet Rutte4 is de geestelijke vader van de Instrumentenwet en zet daarmee een nog steviger 'liberale' voet tussen de deur van gas-stokend en gas-kokend Nederland als eerdere regeringen van zijn naam. Van de nieuwe coalitie stemden geheel naar verwachting de VVD en NSC voor de Instrumentenwet, PVV en BBB tegen. In de Eerste Kamer lijkt het eveneens een gelopen race. Maar wat is tegenwoordig nog zeker in Den Haag, waar tijdens menige wedstrijd de spelregels zomaar kunnen veranderen. De zonnepaneeleigenaren weten daar alles van.

Wijken loskoppelen van het aardgasnet is een stuk lastiger dan gemeenten eerst dachten. Driekwart van de proeftuinen om versneld van het gas af te gaan, loopt achter op schema. Soms wel twee jaar. Dat bleek begin vorig jaar uit een peiling van het tv-programma *EenVandaag*.

In vijf jaar niet meer dan 2.500 gasontkoppelingen

Een bedrag van bijna een half miljard euro werd aanvankelijk voldoende geacht om tussen 2018 en 2028 duidelijk te krijgen hoe geselecteerde proefwijken het best van het gas af zijn te halen. Meer dan de helft was begin 2023 nog niet toe aan uitvoering en verkeerde zelfs nog in de planfase. Het einddoel om vijftigduizend huizen eind 2027 van het gas af te hebben gehaald, lijkt een utopie, wetende dat er in de afgelopen vijf jaar niet veel meer dan 2.500 gasontkoppelingen zijn geslaagd.

Gemeenten lopen spaak door onder andere te laag ingeschatte kosten. Materiaal en manuren zijn fors in prijs gestegen. Extra overheidssteun is dan nodig, zoals ook het geval was in Kloosterveen, waar nog eens 125.000 euro gemeenschapsgeld in het gas-loos streven moest worden geïnvesteerd.

Het rapport van het Economisch Instituut voor de Bouw (EIB) dat er veel te weinig handige Harry's in dit land zijn om voor het jaar 2050 zeven miljoen huizen van het gas af te halen, kreeg van omroep Powned als inleiding:

'Jarenlang is ons voorgehouden dat wanneer wij allemaal massaal van het gas af gaan, het uiteindelijk wel goed komt met de wereld. De ijskappen zullen dan niet meer smelten, de zeespiegel zal niet meer stijgen. Maar wat blijkt nu? Naast dat dit voornemen onbetaalbaar is, zijn er ook veel te weinig vakmensen om het te realiseren. Honderdduizend man te weinig. En die hebben ook nog eens meer te doen dan alleen maar huizen van het gas af halen.'

Niets te merken van vliegwieleffect

Onderzoekers van Deloitte hebben in kaart gebracht welke inspanningen er allemaal nog verricht moeten worden om Nederland in 2050 energieneutraal te hebben gemaakt. 'Per dag moeten er 570 laadpalen worden geïnstalleerd; tien emissievrije bussen worden afgeleverd; 600 huizen worden geëlektrificeerd en moet er tot de streefdatum iedere dag een windmolen worden gebouwd.' In dit rijtje ontbraken nog de 40.000 elektriciteitshuisjes om de elektrificatie van al onze bezigheden in goede banen te leiden.

De Algemene Rekenkamer deed als eerste na twee jaar onderzoek naar de stand van zaken in de van-het-gas-af proeftuinen. De conclusie was vernietigend: 'Onduidelijke doelstellingen en te weinig resultaat.' Van het gehoopte vliegwieleffect was ook toen al helemaal niets te merken.

Hoewel de stapel kritische verhalen en rapporten sindsdien is gegroeid en er nog altijd geen aantoonbaar draagvlak is onder de bevolking blijft het politieke doel recht overeind om als eerste land ter wereld van het gas af te gaan. Alle middelen lijken daarbij gerechtvaardigd. Desnoods door het ernstig inperken van het vrije keuzerecht van de burger.

Theo Jongedijk *is journalist.*

Wynia's Week *verschijnt altijd, twee keer per week.* ***Het zijn de donateurs die dat mogelijk maken.*** *Nog geen donateur? Kijk* ***HIER****. Hartelijk dank!*